

*'De brandweer kan met
een gerust hart vertrekken'*

De Gorcumse brandweer onder dak

‘De brandweer kan met een gerust hart vertrekken’

De Gorcumse brandweer onder dak

‘De brandweer kan met een gerust hart vertrekken’

Inhoud

Ten geleide: Een bijzonder gebouw voor bijzondere mensen	5
1. 'Een ingenieuze vinding: het opspuiten van water': de oudste brandweershuisjes in Gorinchem	6
2. 'Een behoorlijke centrale bewaarplaats met woning': nieuwbouw in de Struisvogelstraat	8
3. 'Een beroep op Uwe menslievendheid': Gorinchem wordt onderverdeeld in vijf vakken	10
4. 'Alles ging letterlijk en figuurlijk op rolletjes': de verplaatsing van het brandweergebouw in de Dalemstraat	14
5. 'Een toch wel schamele accommodatie': de garage in de Struisvogelstraat wordt vernieuwd	17
6. 'Een gebouwtje is hier onontbeerlijk': de brandweer trekt in de Haarwijk in bij de politie	22
7. 'Mits de gemeente voor een solide afscheiding zorgt': de vele bestemmingen van de kazerne in de Lingewijk	26
8. 'Hier is sprake van een bijzonder enthousiaste groep': de brandweer mag lang blijven in Uitbreiding West	28
9. 'Brandweermensen drinken koffie op ieder ogenblik van de dag': op weg naar één kazerne in de Schelluinsestraat	30
10. 'De brandweer kan met een gerust hart vertrekken': de bouw van een nieuwe, beter bereikbare brandweerkazerne	34

Ten geleide

‘Een bijzonder gebouw voor bijzondere mensen’

Brandweerlieden zijn bijzondere mensen. Zelf zijn ze daar vaak bescheiden over, maar ik maak hen mee als mensen die ergens durven in te springen waar anderen weglopen. Enthousiaste, gemotiveerde mensen met gevoel voor avontuur en met burgerzin, die worden uitgedaagd door onverwachte dingen en zich nuttig willen maken voor de maatschappij.

Het Gorcumse brandweerkorps heb ik leren kennen als een gedreven ploeg en een moderne organisatie met hoogwaardig technisch materieel. De bekende kat wordt als dat nodig is nog steeds uit de boom gehaald, maar het takenpakket is tegenwoordig veel uitgebreider. Rampenbestrijding en milieuzaken horen er bijvoorbeeld ook bij.

Bij bijzondere mensen past een bijzonder gebouw. Dat beseftte het gemeentebestuur eens te meer, toen plannen werden gemaakt voor een nieuwe brandweerkazerne in Gorinchem. In een steeds verder naar het oosten uitbreidende stad begon de kazerne in de Schelluinsestraat te excentrisch te liggen.

Aan de oever van de Linge is nu een complex verzezen dat "als een handschoen past", zoals in dit boekje wordt opgemerkt. Behalve de brandweer vinden daar ook de GGD en de ambulancedienst onderdak. Het is een zeer functioneel gebouw van architectonische allure en met een herkenbare identiteit. Van daaruit is Gorinchem beter en sneller bereikbaar dan ooit.

In dit boekje dat is uitgegeven ter gelegenheid van de opening van de kazerne op 19 mei 2001, wordt een beeld gegeven van de manieren waarop de Gorcumse brandweer in de loop der eeuwen onderdak is gebracht. Die geschiedenis begint in 1691, toen de vroedschap twee brandspuiten van oud-Gorcumer Jan van der Heijden kocht. Sindsdien is de brandweer in alle delen van de stad met eigen ruimten aanwezig geweest, zij het - zo blijkt uit de beschrijving - lang niet zo goed geoutilleerd als nu aan het begin van de 21ste eeuw het geval wordt. In ieder geval is het doel zo'n bijzonder gebouw waard: dat mede-burgers zich veilig voelen en veilig zijn.

P. IJssels,
burgemeester van Gorinchem

'Een ingenieus vinding: het opspuiten van water'

De oudste brandweerhuisjes in Gorinchem

Op 5 september 1691 besloot de vroedschap van Gorinchem dat het *'ten dienste van de stadt en bij voorval van brant'* nodig was twee brandspuiten te kopen. Nadat de brandbestrijding eeuwenlang op uiterst gebrekkige wijze georganiseerd was geweest, was het dankzij *'een ingenieus vinding'* van oud-stadgenoot Jan van der Heijden eindelijk mogelijk door *'het opspuiten van water vuur te dooven wanneer een huis in brand staat'*.

Gorinchem had voor die tijd op diverse momenten ervaren hoe noodlottig de oude blusmethoden, waarbij lange rijen burgers elkaar emmertjes doorgeven, waren. Op 14 september 1388 bijvoorbeeld *'overquam de Stad Gorinchem een swaer ongeluk, door 't vuur, op seker plaetz te roekeloos bewaert, sulks datse bijna af-brande, verliesende over de 1500 heerdsteden'*. En in 1503 had een zware brand in de Rosmolensteeg gewoed, die 280 woningen in de as had gelegd.

In 1672 hadden echter Jan van der Heijden, een geboren Gorcumer die in die tijd vooral vermaard was als kunstschilder, en zijn broer Nicolaas de brandspuit uitgevonden. Daarmee werd het mogelijk met de spuit in de hand van afstand tot in het brandende huis te spuiten en hoefden brandweerlieden hun emmers niet meer in het perceel te legen. Het betekende een spectaculaire sprong voorwaarts in de brandbestrijding. En nadat was bewezen dat alles werkte, besloot ook de Gorcumse vroedschap enkele jaren later deze spuiten aan te schaffen.

De kosten bedroegen circa 1500 gulden, inclusief het vervoer naar Gorinchem en het maken van de bergplaatsen en ander noodzakelijk materieel. Met betrekking tot het transport van de nieuwe spuiten van Amsterdam naar Gorinchem werd *'Aen Jan van der Heyden, brantspuytmaeker tot Amsterdam'* een brief geschreven door *'UE goede vrienden, burgemeesters en regeerders van de Stadt Gorinchem'*:

'Tot antwoordt op UE missive van den 1 deser dient dat UE alder bequaemst een groote en middelbare brantspuyt alhier van Amsterdam over

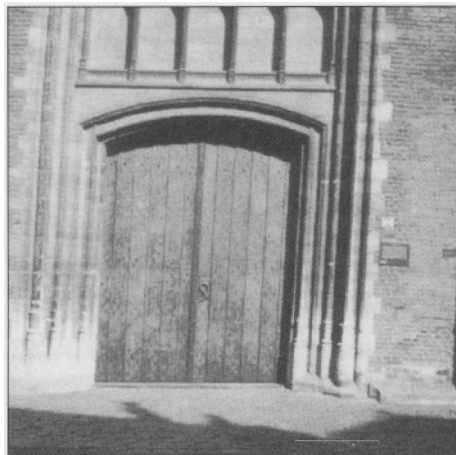
Portret van Jan van der Heijden als 'Uitvinder der Slange-Brandspuiten'

de Gouw cont oversenden en soude het voor ons best gelegen comen, dat sulx bij UE wierde gedaen op toecomende vrijdach avont met de schietschuyt die des avonts van Amsterdam op der Gouw vaert en des saterdachs 's morgens aldaer is om in het mercktschip van Gouda op Gorinchem over te schepen die dan des sondaechs sekerlick tot Gorinchem aencomt en sullen UE met de voors. brantspuyten alhier tegemoet sien, waarop ons verlatende bevelen UE in de protexie Godes.'

De aanschaf van de twee brandspuiten betekende tevens dat Gorinchem voor het eerst in de geschiedenis 'brandspuithuisjes' kreeg, waar het materieel werd ondergebracht. In 1691 al werden voor dat doel een ruimte onder de Grote Toren en een pand op de Appeldijk ingericht. In later jaren, toen er meer brandspuiten werden aangeschaft, kwamen er ook van deze ruimten in de Arkelstraat en op de hoek van de Langendijk en de Kraansteeg.

Deze gebouwtjes zouden tot in de laatste jaren van de negentiende eeuw en een aantal zelfs tot in de twintigste eeuw dienst doen. Daarnaast werden slangenwagens gestald in de politiepost in het stadhuis op de Grote Markt. In 1898 werd een brandweershuisje in de Hazewindhondstraat gebouwd, waarheen de handbrandspuit uit de Grote Toren verhuisde.

Al in het begin van de twintigste eeuw was het echter moeilijk vol te houden het materieel in zulke kleine ruimten en zo verspreid over de (binnen)stad te stallen. Er kwam niet alleen steeds meer materieel bij, ook het personeel nam in aantal toe.

Jan van der Heijden als brandmeester met een van zijn spuiten.

De ruimte onder de Grote Toren, waar in 1691 een brandspuit werd opgeslagen.

'Een behoorlijke centrale bewaarplaats met woning'

Nieuwbouw in de Struisvogelstraat

Op 5 juni 1926 verzocht de Gorcumse brandweer het gemeentebestuur bij monde van commandant J. de Bie om uitbreiding en vervanging van het nodige materieel. Daarbij wenste hij 'een behoorlijke centrale bewaarplaats' met een woning voor de monteur-chauffeur.

De directeur van gemeentewerken, G.J. Geijtenbeek, maakte een ontwerp voor zo'n gebouw. Reeds in juli stelde het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad voor het brandspuithuisje in de Hazewindhondstraat te vergroten en er een verdieping op te zetten. De gemeenteraad nam het voorstel echter niet in behandeling.

In oktober 1927 diende het college een gewijzigd plan in, dat nu voorzag in gehele nieuwbouw in de Struisvogelstraat. Met succes ditmaal. De raad stelde een krediet van f 8.000,- beschikbaar. Op 7 februari 1928 maakte het college de aanbesteding bekend. De brandweer nam hiervan met verwondering kennis. Zij was over verdere stappen in het geheel niet geraadpleegd.

Levendige taferelen voor de deur van de brandweerkazerne in 1932.

Helaas bleek de laagste inschrijving, afkomstig van aannemer H. Pellikaan, f 9.490,- te bedragen. De raad verruimde in maart het krediet, hoewel raadslid A.C. Swaters (SDAP) liever had gezien dat het werk in eigen beheer werd uitgevoerd. Raadslid L. de Beer (van de liberale Vrijheidsbond), nota bene lid van de raadscommissie van gemeentewerken, merkte verontwaardigd op dat Geijtenbeek hem geen antwoord had willen geven op de vraag wat precies was begroot.

Het Gorinchemsch Nieuwsblad van 24 augustus 1928 meldde, dat de bouw bijna was voltooid. De pilaren onder het balkon waren voorzien van elektrische lantaarns, waarbij de ene voor de straatverlichting zorgde en de ander in geval van brand een rood licht verspreidde.

Een officiële opening schijnt er niet te zijn geweest. De oude brandspuithuisjes werden verhuurd en verdwenen later uit het stadsbeeld.

De nieuwe brandweerkazerne in de Struisvogelstraat. De garagedeur die moest worden opengeklapt, werd later vervangen door een roldeur.

'Een beroep op Uwe menslievendheid'

Gorinchem wordt onderverdeeld in vijf vakken

Wethouder E.J.E.G. Vonkenberg nam mede het initiatief om Gorinchem in vijf vakken te verdelen en daar eigen brandweerkazernes te laten bouwen

Op 12 juli 1939 vond een belangrijke vergadering plaats op het stadhuis. Onder voorzitterschap van wethouder E.J.E.G. Vonkenberg (A.R.P.) van openbare werken bogen ambtelijke kopstukken zich over het gemeentelijk concept-luchtbeschermingsplan. Het hoofd van de luchtbeschermingsdienst, de directeur van gemeentewerken, de chef van het gemeentelijk elektriciteits- en waterleidingbedrijf, de brandweercommandant en elf brandmeesters moesten de wethouder adviseren over de uitvoering van dit plan.

Volgens het plan waren er binnen de gemeente vijf vakken: Benedenstad, Bovenstad, Nieuwe Hoven (het gebied ten noorden en westen van de spoorlijn), Lingewijk en Uitbreiding West. Het gezelschap was het erover eens dat in elk vak een gecombineerd onderkomen diende te zijn voor de luchtbeschermingsdienst en de brandweer.

Slechts de Benedenstad was al voorzien, dankzij de kazerne in de Struisvogelstraat. In de andere vakken werden brand- en scherfvrije gebouwen geprojecteerd, die dus ook tegen bomscherven bestand moesten zijn. In elk gebouw zou een 'babyspuitwagen' worden gestald. Het Rijk had deze wagens beschikbaar gesteld ten behoeve van de luchtbescherming. De oorlogsdreiging was duidelijk een sterke stimulans voor meer uitgebreide en doelmatige huisvesting en uitrusting voor de brandweer.

Reeds op 18 augustus diende Geijtenbeek bouwtekeningen en een begroting van in totaal f 19.570,- in. De beoogde nieuwe locaties waren: Dalemstraat, Prins Hendrikstraat, W. de Vries Robbégeweg ten zuiden van de Ambachtsschool en Timorstraat. De Dalemstraat zou volgens dit ontwerp als enige een kap krijgen. Op 5 september ging de raad akkoord tot een bedrag van f 25.000,-, zij het dat werd opgemerkt dat de raadscommissie van gemeentewerken nog diende te adviseren.

Raadslid H.A. Looijen (Liberale Staatspartij) sprak er bovendien zijn verwondering over uit, dat de beoogde locatie aan de Dalemstraat destijds was aangekocht om een doorbraak naar het Wijdschild te creëren, terwijl er thans

een gecombineerde luchtbeschermings- en brandweerpost zou moeten verrijzen. Vonkenberg antwoordde, dat die doorbraak inmiddels van de baan was, daar het oost-west-verkeer via de nieuwe rijksweg kon worden afgewikkeld.

Het advies van de commissie luidde naderhand, dat de verdieping van de Dalemstraat zodanig moest zijn, dat er later eventueel een woning van te maken was. Verder wilde de commissie gebouwen zonder kap en een andere locatie in de Lingewijk. Gedeputeerde Staten keurden het besluit goed.

Nu kon de bouw van de vier objecten worden aanbesteed. De laagste inschrijving, ten bedrage van f 23.783,-, kwam van N.V. Bouw- en Aannemingsbedrijf v/h N. van Deursen te Gorinchem, gevolgd door de aannemerscombinatie van Joh. van der Stelt en M.C. Coenraads te Hardinxveld met f 26.081,-. Terstond na het openen van de inschrijvingsbiljetten kwam directeur N. van Deursen tot het besef dat hij zich ernstig misrekend had.

De brandweer van vak 1 presenteert zich in 1938 onder leiding van commandant A. Kreukniet (rechts) voor een nieuwe autospuut.

De brandweer presenteert zich aan burgemeester Van Rappard op de Grote Markt.

Direct schreef hij een brief aan het gemeentebestuur, dat hij o.a. door een telfout voor f 2.000,- te laag begroot had en van de opdracht ontslagen wilde worden. Hij deed een *"beroep op Uwe menschlievendheid en medeleven, opdat hij en zijn gezin niet opnieuw in een zeker onafwendbaar ongeluk worden gestort"*.

De commissie van gemeentewerken voelde er in meerderheid wel voor Van Deursen los te laten, niet zozeer uit medeleven alswel uit vrees dat er anders moeilijkheden bij de uitvoering zouden komen. Het college dacht daar anders over. Van Deursen moest gewoon zijn eventuele verlies nemen, althans voor een deel.

De Bovenstad en de Lingewijk waren zijn verantwoordelijkheid voor respectievelijk f 8.656,- en f 5.079,-, maar in afwijking van het bestek hoefde hij dan geen kap te bouwen. De Nieuwe Hoven zou voor f 5.200,- worden gegend aan Van der Stelt en Coenraads. Uitbreiding West zou voorlopig niet worden gegend, omdat er nog geen terrein in eigendom was.

Van Deursen was niet tevreden. Hij wilde hooguit in de Lingewijk bouwen, waar hij zelf brandmeester was. De kersverse burgemeester mr. L.R.J. ridder van Rappard sprak misnoegd van *"onbehoorlijke chicanes"*, maar wilde Van Deursen wel tegemoet komen. Toch maar een kap in de Lingewijk, dat was ook van groot belang voor een fraaier aanzien. De Lingewijk ging daarmee, op een tientje na, f 1.000,- meer kosten.

Uitbreiding West, waar inmiddels een terrein was gevonden, zou Van Deursen moeten doen voor f 5.079,-. Van Deursen zwichtte en tekende het bestek. Al met al was hiermee vier gulden meer gemoeid dan de raad had toegestaan.

Van Rappard stelde zijn wethouders voor de raad in besloten kring in te lichten en er geen besluit over te laten nemen. Een besluit zou immers weer door G.S. moeten worden goedgekeurd, wat alleen maar vertraging opleverde.

Duitsland was per slot van rekening Polen al binnengevallen. Vonckenberg vond het voorstel formeel onjuist, maar stemde er, evenals zijn collega, wel mee in.

Een grote tegenvaller was echter de afwijzing van een subsidieverzoek aan het Rijk. De 'inspecteur voor de bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen' was van mening dat er helemaal geen noodzaak voor nieuwbouw was geweest. In oorlogstijd had de gemeente gewoon bestaande garages kunnen vorderen.

Niettemin werden de vier gebouwtjes volgens plan gebouwd. In 1939, een jaar voor de inval van de Duitsers in Nederland, kwamen ze gereed. Gorinchem had daarmee aan het begin van de oorlog vijf over de stad verspreide gebouwen, van waaruit de brandweer kon opereren. Kleine gebouwen met een eigen historie.

De gebouwen

De Gorcumse brandweer is in de loop der eeuwen in verschillende gebouwen en gebouwtjes ondergebracht.

<i>Straat</i>	<i>Van</i>	<i>Tot</i>
<i>Appeldijk</i>	<i>1691</i>	<i>1939</i>
<i>Toren Grote Kerk</i>	<i>1691</i>	<i>1898</i>
<i>Arkelstraat</i>	<i>?</i>	<i>1898</i>
<i>Langendijk/Kraansteeg</i>	<i>1738</i>	<i>1928</i>
<i>Hazewindhondstraat</i>	<i>1898</i>	<i>1928</i>
<i>Arkelse Onderweg</i>	<i>1908</i>	<i>1939</i>
<i>Haarsekade</i>	<i>1912</i>	<i>1957</i>
<i>Uitbreiding West</i>	<i>1921</i>	<i>1939</i>
<i>Struisvogelstraat</i>	<i>1928</i>	<i>1984</i>
<i>Prins Hendrikstraat</i>	<i>1935</i>	<i>1939</i>
<i>Dalemstraat</i>	<i>1939</i>	<i>1984</i>
<i>Prins Hendrikstraat</i>	<i>1939</i>	<i>1954</i>
<i>W. de Vries Robbéweg</i>	<i>1939</i>	<i>1965</i>
<i>Timorstraat</i>	<i>1939</i>	<i>1977</i>
<i>Vlietlaan</i>	<i>1954</i>	<i>1984</i>
<i>Schelluinsestraat 39</i>	<i>1979</i>	<i>1984</i>
<i>Schelluinsestraat 7</i>	<i>1984</i>	<i>2001</i>
<i>Arkelsedijk</i>	<i>2001</i>	

Tijdelijke onderkomens en nevenposten waren: stadhuis, gasfabriek, Lindeboom, Koningin Julianalaan.

Vak 1 van de brandweer. Dit vak opereerde in 1938 in de benedenstad.

'Alles ging letterlijk en figuurlijk op rolletjes'

De verplaatsing van het brandweergebouw in de Dalemstraat

Hoewel wethouder Vonkenberg in 1939 nog geruststellend had verzekerd, dat het brandweergebouw in de Dalemstraat het oost-west-verkeer niet zou hinderen, kwam het in de jaren vijftig in verband met plannen voor uitbreiding van de stad naar het oosten toch lelijk in de weg te staan. Al het verkeer moest met een slinger door de Dalemstraat naar het Wijdschild. Als het gebouw nu wat naar het zuiden opschoof, dan kon de Burgstraat recht worden doorgetrokken, zo werd besloten.

De firma J. Rolloos uit Capelle aan de IJssel offereerde in 1956 dit te doen voor f 28.525,-. Het college vond dat wel wat duur, maar de directeur van gemeentewerken verzekerde, dat verplaatsing goedkoper was dan nieuwbouw. Bovendien moest het onderwijs aan een klas van de openbare B.L.O.-school, die op de verdieping was gehuisvest, ongestoord door kunnen gaan.

Het college ging akkoord, evenals in oktober de raad. Een krediet van f 31.000,- werd hiervoor uitgetrokken. Direct naast het gebouw stond Dalemstraat 7-9, dat al gemeentelijk eigendom was. De onbewoonbaar verklaarde, maar nog wel bewoonde woningen Dalemstraat 11-13 kocht de gemeente voor f 3.000,- van N.V. Automobiëlbetrijf v/h fa. C.F. van Mill.

Na de sloop van deze panden kon het spectaculaire karwei beginnen. Op 10 mei 1957 was het zover. Een gewicht van 320 ton ging 10 meter opzij en 1,25 m naar achteren. Het ging letterlijk en figuurlijk op rolletjes. Er kwam nog geen scheurtje in de muren.

Ook een 'dental car' van de Stichting ter Bevordering van de Schooltandzorg, die er sinds 1955 was ondergebracht, kreeg weer een plaats (tot zeker 1958). Nog meer gastvrijheid verleende de brandweer hier aan de Stichting Jeugdhaven-Gorkum. Deze stichting, uitgaande van de Gereformeerde Kerk, verzorgde per 13 januari 1959 clubhuiswerk op de verdieping, die zij huurde voor f 18,- per maand.

De burgemeester opende op die dag de clubruimte. Daarbij riep hij de leiding op ervoor te waken dat door het aanbieden van allerlei activiteiten de verantwoordelijkheid van de ouders werd ondermijnd. Hij kon gerust zijn. Tot de verhuizing van het clubhuis naar De Aanlegsteiger in februari 1965 kon de jeugd zich vermaken met activiteiten die in de thuissituatie waarschijnlijk minder aangeboden werden, zoals biljarten of het spelen met een magnetisch voetbalspel.

Sinds februari 1965 was de verdieping in gebruik bij het brandweerpersoneel om er theorielessen te volgen. Omdat het niet warm te stoken was, kwam er een nieuwe oliekachel. Wegens een reorganisatie verhuisde de operationele dienst van dit vak in 1968 naar de Benedenstad.

Het gebouw in de Dalemstraat wordt op 10 mei 1957 10 meter opzij en 1,25 meter naar achteren verplaatst.

De kazerne wordt gestut.

Men stalde er van 1971-1974 de blusboot. Met het oog op de kwetsbaarheid voor vorst bracht men nu ook beneden verwarming aan. De olieketel op de verdieping maakte plaats voor gasverwarming. Verder betimmerde men de zuidgevel, die sinds de verplaatsing buitengevel was en regen doorliet; later is de betimmering vervangen door extra metselwerk. Met bovendien de vergroting van het betonnen dak en het aanbrengen van een luchtafzuiger was een krediet van f 18.000,- gemoeid.

In 1972 werd het brandweerarchief en het secretariaat van het kantoor van gemeentewerken naar de Dalemstraat verplaatst. In verband hiermee kwamen er een brievenbus, deurbel, naambord en telefoonaansluiting. Het gebouw deed nog dienst tot 1984, toen de brandweer naar Schelluinsestraat 7 verhuisde. De gemeente verkocht het pand (nu genummerd Dalemstraat 1 en Burgstraat 60), dat geen boekwaarde meer had, in 1993 voor f 55.000,- aan mevr. H.J.M.R. Stijns en haar partner M.H.M. Köppen.

'Een toch wel schamele accommodatie'

HOOFDSTUK 5

De garage in de Struisvogelstraat wordt vernieuwd

De centrale bewaarplaats die in 1928 aan de Struisvogelstraat in de benedenstad was gebouwd, was een karakteristiek pand, maar zeker niet van alle gemakken voorzien. In maart 1940 diende directeur Geijtenbeek van gemeentewerken op verzoek van de brandweer een begroting in voor twee w.c.'s en een doucheruimte.

Wethouder Vonkenberg vond dat echter niet nodig. Men kon immers terecht bij de naastgelegen militaire kazernes en het Zieken-Gasthuis. Het college onderschreef die opvatting. In dezelfde maand verhuisde een slangenwagentje van het stadhuis naar de Struisvogelstraat. De stoomspuit schoof in de brandweerkazerne naar achteren, waardoor de wachtruimte voor de manschappen verloren ging.

Een rapport uit mei 1941 meldde, dat de klinkervloer verzakt was en dat de schuifdeuren vaak uit de geleiders liepen. Uitrukken was dan natuurlijk een probleem. De deuren mochten in oktober inderdaad vervangen worden, maar de vloer bleef voorlopig zoals die was.

In 1954 rees het plan een deel van het balkon boven de ingang van de bovenwoning, bijna recht tegenover de Knipsteeg, bij die woning te voegen. Directeur van gemeentewerken H.J. Joosten vond die uitbreiding "*van zeer ondergeschikte betekenis*" en vroeg daarom geen advies aan de Welstandscommissie. Wel wees hij erop dat het plan in strijd was met een artikel uit de bouwverordening.

Dit artikel bepaalde dat een vertrek uit meer dan één ander vertrek toegankelijk moest zijn, tenzij het vertrek aan de woonkamer grensde. Het nu geprojecteerde vertrek zou echter alleen aan de keuken grenzen. Joosten vond dat echter geen probleem. Strikte handhaving van het artikel zou anders twee keukenkasten kosten en dat kon toch niet de bedoeling zijn.

Het college stemde daarmee in, maar verzuimde in de bouwvergunning te vermelden dat ontheffing van deze bepaling werd verleend. Dat geschiedde

De meldkamer in de Struisvogelstraat.

Gezellig samenzijn in de kazerne Struisvogelstraat.

De kledingruimte.

De brandweer in actie voor het gebouw
in de Struisvogelstraat, 1969.

wel ten aanzien van een ander artikel uit de bouwverordening, volgens welke de uitbreiding, gelet op de hoogte van de gevel aan de overkant van de straat, 1,36 meter te hoog was.

De garage was geheel onverwarmd. Dat was voor het personeel onaangenaam, maar vooral lastig in verband met het vorstvrij houden van het materieel. Eind 1941 kwam er een gaskacheltje, dat tot 1962 dienst zou doen.

In 1970 kwam er een extra wagen bij. De daarmee gepaard gaande toename van uitlaatgassen was, zowel in de garage als in de bovenwoning, niet te tolereren. Een oplossing was om vóór het starten van de wagens slangen aan de uitlaat te koppelen, die de gassen onder de vloer doorleidden tot buiten de westelijke gevel. Het zal de uitruktijd niet hebben bekort.

Sinds dit jaar sprak men over gemeenschappelijke huisvesting voor gemeentepolitie en brandweer. Dat wilde echter niet lukken. In mei 1971 rapporteerde de brandweercommandant dat de *"toch wel schamele accommodatie"* in de Struisvogelstraat begon te knellen. Zo moesten 50 perslucht flessen op kasten en op de grond worden gelegd. Hij verzocht de achter de garage gelegen, uit 1884 daterende benedenwoning Hazewindhondstraat 22 te reserveren voor uitbreiding zodra die vrijkwam. Dat werd toegezegd.

Na enige tijd kwam de brandweercommandant wederom met klachten. Hij noemde in juni 1973 de sanitaire toestand *"zeer bedroevend"*: er was (voor de 17 man alhier) geen w.c. en geen douche. Men moest zich na een brand schoonspoelen bij twee wasbakken, waarvan één slechts koud water leverde. Hierover heerste *"zeer groot ongenoegen"*. Bovendien moest de brandweerman die boven de garage woonde, zijn fietsen beneden zetten. Het college maande tot geduld. Zodra Hazewindhondstraat 22 ontruimd was, zou aan de wens worden voldaan.

De geplande verbindingcentrale liet ook op zich wachten. De behoefte hieraan bestond wel degelijk, want de binnenkomst van een brandmelding op het politiebureau was niet doelmatig. Dit kon beter direct in de kazerne komen, zodat de verdere communicatie door eigen mensen kon plaatsvinden.

Daarnaast, zo rapporteerde de commandant in november 1973, zou een betonnen slangengoot aan de grachtzijde meer adequaat zijn dan de straat voor het schoonspoelen van de slangen. Tenslotte waren kanteldeuren zeer gewenst.

Enige maanden later drong hij aan op een vloer van beton in plaats van trottoirtegels (die kennelijk de klinkers hadden vervangen) en nogmaals op verbetering van het sanitair, dat nu in de eindelijk ontruimde benedenwoning gesitueerd was. Voorts kwam de blusboot van

Het materieel van de brandweer in 1970.

NSB'ers worden in 1945 opgebracht door de Binnenlandse Strijdkrachten.

de Dalemstraat naar dezelfde voormalige woning, maar dan moest er ook aan die kant een kanteldeur komen. De binnenmuren moesten er in dat geval uit.

In september 1974 willigde de raad alle wensen in. Daarbij inbegrepen was ook het bij het gebouw trekken van de ruimte onder het balkon aan de voorkant. Begroot was f 130.000,-, inclusief BTW. De directeur van gemeentewerken adviseerde ondershands aan te besteden aan de drie Gorcumse aannemers die tevens lid van het korps waren: Kreukniet, De Grunt en Phielix. Dezen konden wel wat werk gebruiken.

Laagste inschrijver bleek vervolgens J. de Grunt B.V., echter wel voor maar liefst f 202.385,- en daar kwam nog BTW bovenop. Aangezien het 'directoraat-generaal voor de arbeidsvoorziening' van het ministerie van sociale zaken slechts maximaal f 182.979,- wilde subsidiëren, leek er een probleem te zijn. Gelukkig bleek De Grunt het ook wel voor f 182.000,- ex BTW te willen doen.

Wisseling van de wacht op 10 april 1976. De nieuwe commandant G.J. Netze schudt burgemeester A. Schreuder de hand voor de kazerne in de Struisvogelstraat. Links zijn voorganger H. van Wingerden.

Op 10 april 1976 vond de opening plaats. Tegelijk was er een commando-wisseling, waarbij H. van Wingerden plaatsmaakte voor G.J. Netze. De brandweer zou nog ruim acht jaar in deze vernieuwde omgeving onderdak vinden. In 1984 verhuisde het korps naar de Schelluinsestraat 7. De garage diende vervolgens als opslagplaats voor de politie.

Van 1 mei 1990 tot 1 april 2001 huurde de Stichting Wooninfo Gorcum de garage Struisvogelstraat 4 en Hazewindhondstraat 20-22. Woningzoekenden konden hier informatie krijgen. Per 1 juli 1993 was er voor een gedeelte een onderhuurder, de Stichting Jazz-hall '72.

Een van de brandweerauto's in de Struisvogelstraat.

In de kazerne: aan de Struisvogelstraat: Jo Neuschwanger (links), de toneelmeester van De Nieuwe Doelen, en schoenmaker Eef van Deursen, 1976.

'Een gebouwtje is hier onontbeerlijk'**De brandweer trekt in de Haarwijk in bij de politie**

Al in mei 1931 had de brandweer het gemeentebestuur gewezen op de noodzaak een slangenwagen te stationeren in de meer en meer bebouwde wijk Nieuwe Hoven. Een gebouwtje zou daarvoor onontbeerlijk zijn. In november 1934 wees raadslid M.C. de Korver (Vrijheidsbond) opnieuw op die urgentie.

Het college dacht aanvankelijk aan een verplaatsbaar houten gebouwtje aan de westzijde van de Prins Hendrikstraat (nu nummer 1a). Het werd in 1935 echter een plaatijzeren gebouw, voor f 120,- geleverd door de fa. H. Beelen-Basten te Eindhoven. Het communistische raadslid C. de Boon betreurde het in april 1936, dat geen gebruik was gemaakt van de diensten ener plaatselijke smid. Hij liet daarbij wijselijk ongenoemd, dat hij zelf ook smid was.

Het brandweergebouwtje in de Prins Hendrikstraat.

Na oplevering van de nieuwe garage aan de oostzijde van dezelfde straat (nu nummer 2) kwam het ijzeren gevaarte leeg te staan. Vanaf 12 oktober 1940 werd het verhuurd voor f 1,50 per week. Ook kon een gedeelte worden gehuurd. Zo was het achterste deel van december 1945 tot ultimo 1951 verhuurd aan de padvinders voor een gulden per week. Op deze plaats verrees in 1974 een onderkomen voor de gemeentelijke plantsoenen-dienst.

Vlietlaan

Met de voortschrijdende bebouwing van de Nieuwe Hoven uitte de burgemeester in oktober 1950 de wens de gemeentepolitie een vaste post in de wijk te bezorgen. Hij dacht daarbij aan het brandweergebouw in de Prins Hendrikstraat. De directeur van gemeentewerken vond het gebouw voor dat doel echter ongeschikt.

Er verstreek ruim twee jaar, waarna de korpschef van politie en brandweercommandant B. van der Zijpp op de kwestie terugkwamen. Een gecombineerde post nabij de Varkensheul was in hun ogen economisch en doelmatig. De brandweer vond de Prins Hendrikstraat in het geheel niet voldoen. In een nieuw gebouw moest ruimte zijn voor een brandweer- en een politieauto, terwijl verder een wacht- annex leslokaal, administratieruimte annex verhoorkamer, een bovenwoning voor een politieambtenaar, een cel en een doucheruimte gewenst waren. Dat laatste vond de burgemeester onnodig.

In november 1952 kreeg Van der Zijpp, in het dagelijks leven architect, opdracht een ontwerp te maken. De Wassenaarse architect A.H. Wegerif die als supervisor voor bouwwerken was ingehuurd, was kritisch. Hij vond het ingediende ontwerp minder geslaagd. Juist een gebouw voor de overheid verdiende volgens hem meer aandacht.

De directeur van gemeentewerken bracht deze boodschap over aan Van der Zijpp. Deze was hoogst verbaasd, want Wegerif had hem persoonlijk gecomplimenteerd. Hij handhaafde dan ook zijn ontwerp. In juni 1953 ging de raad akkoord voor een bedrag van f 46.000,-. Wel stemden zes van de vijftien raadsleden tegen, omdat zij het nut van een politiepost hier niet in zagen.

De openbare aanbesteding betekende helaas een koude douche voor de gemeente. De laagste inschrijver was de aannemerscombinatie van P. Donk en gebr. Muis te Giessen-Nieuwkerk ten bedrage van f 59.150,-, op de voet gevolgd door het Gorcumse bedrijf J. van Drenth. Van der Zijpp vermoedde prijsafspraken tussen de aannemers. Niettemin erkende hij dat hij verkeerd

De brandweerkazerne aan de Vlietlaan, in de jaren vijftig. De brandweer vond hier onderdak bij de politie.

had begroot. Een aantal posten uit het bestek had hij per ongeluk niet in de begroting verwerkt en bepaalde loon- en prijsverhogingen had hij niet voorzien.

De burgemeester wilde met deze gang van zaken niet gunnen. Wel had hij gezien dat de op vier na "goedkoopste" aannemer de Gorcumse firma Kreukniet was met een somma van f 60.490,-. Toevallig was een der directeurs tevens brandmeester en even toevallig was de firma ook in beeld voor de bouw van de gemeentelijke woningen Kleine Haarsekade 57-73, toevallig ontworpen door Van der Zijpp.

Van Rappard voelde wel voor een onderhandse aanbesteding aan Kreukniet. Die wilde, als hij ook de 17 woningen mocht bouwen, wel bijna f 9.000,- in prijs zakken. Als op posten uit het bestek tevens bezuinigd kon worden, dan kon er nog ruim f 6.000,- af. Zo was de deal rond en de raad ging op 16 december akkoord met f 45.300,-.

Of de raadsleden in de vergadering van die avond, die begon om 20.14 uur, nog de kracht hadden om eventueel vraagtekens bij deze aanbesteding te zetten, is onwaarschijnlijk. Na onder andere een uitputtende behandeling van de gehele gemeentelijke begroting was de aanbesteding het allerlaatste agendapunt. Het was toen al ver na middernacht, om precies te zijn 01.40 uur. Kreukniet zorgde er vervolgens voor dat hij voor de woningen de laagste inschrijver was met f 274.914,-.

In februari 1954 begon de bouw van de politie- en brandweerpost. De volgende maand ging de raad akkoord met alsnog uitvoeren van wegbezuinigde paragrafen uit het bestek (kosten f 7.200,-). Dat het extra werk al in uitvoering was, was daarbij geen probleem. Nog eens f 3.000,- accordeerde de raad in oktober voor de bouw van een schuur ten behoeve van rijwielen. Een meevaler was dat Kreukniet het voor f 2.700,- bleek te willen doen.

De opening van het pand Vlietlaan 18 (brandweerpost), 19 (politiepost) en 20 (bovenwoning) verliep zonder noemenswaardig vertoon op 1 december.

Echt behaaglijk was het niet in het leslokaal, waar verwarming ontbrak. De garage was voorzien van vijf elektrische kachels, die vooral moesten voorko-

men dat het in de wagen aanwezige bluswater bevroor. Het stroomverbruik bleek erg hoog te zijn. Om iets te besparen, bedacht de brandweer het volgende. De wagen moest zodanig naar binnen worden gereden, dat de tocht die door de garagedeur kwam zo min mogelijk het watercompartiment kon bereiken. Over dit kwetsbare deel spande men dan een dekzeil.

Het bleef behelpen. In mei 1972 ging de raad akkoord met een krediet van f 3.788,- voor het aanleggen van gasverwarming. Wel wat meer dan de f 400,- die in 1954 als prijsverschil tussen elektrische en gasverwarming was begroot.

In oktober 1979 stemde de raad in met vervanging van de zware kanteldeur door een aluminium exemplaar. De kosten van f 7.610,- zouden zich deels terugverdienen door een betere isolatie. Het gebouw deed dienst tot de opening van Schelluinsestraat 7.

Sinds 1982 bewoonde mevr. M.F.A. Bakker een deel van het pand. Met haar echtgenoot J.R. van den Heuvel liet zij in 1986 een inwendige verbouwing uitvoeren en zij kochten de voormalige politiewoning in 1992 voor f 95.000,-. De voormalige brandweer- en politiepost kocht zijn vader, J.K.A. van den Heuvel, in hetzelfde jaar voor f 92.500,-.

Het in 1939 gebouwde pand aan de oostzijde van de Prins Hendrikstraat raakte door de nieuwbouw aan de Vlietlaan overbodig. Sinds oktober 1963 huurt speeltuinvereniging Oranjekwartier dit gebouwtje.

Het gebouw waarin de brandweer en de politie tot 1984 in de Haarwijk opereerden.

'Mits de gemeente voor een solide afscheiding zorgt'**De vele bestemmingen van de kazerne in de Lingewijk**

Omdat in de Lingewijk de aanvankelijk geprojecteerde plaats naast de Ambachtsschool aan de W. de Vries Robbéweg minder geschikt bleek, zag de gemeente uit naar een ander terrein. Direct ten noorden van de Theodorus Boomstraat was een hoekje beschikbaar. De weduwe H.C. van Arkel-Kruijt was bereid voor f 4,50 per m2 te verkopen, mits de gemeente voor een solide afscheiding zou zorgen.

Vóór het gebouw liep een sloot die gedempt moest worden, daar er anders geen uitrit mogelijk was. De polder 'De Banne van Gorinchem en Kwakernaat' constateerde, dat de gemeente dit zonder toestemming had gedaan. De polder berustte erin, maar eiste wel dat er alsnog een grotere rioolbuis kwam.

In juni 1940 kwam er nog een klacht. Mevrouw Van Arkel vond de afheining niet doelmatig. Haar schapen in de belendende boomgaard konden er zo door en andersom kon op appeltjes beluste jeugd er gemakkelijk in. De gemeente liet daarop extra gaas aanbrengen.

De brandweerkazerne op de hoek van de Theodorus Boomstraat.

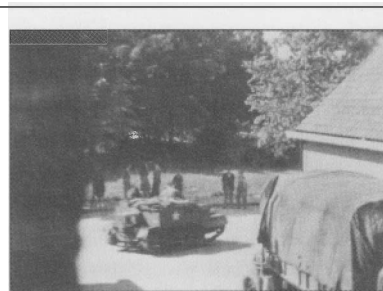
Van 1 mei tot 21 juni 1941 was hier een uitdeelpunt van de gaarkeuken nabij het station. Ten behoeve van de weinig welvarende inwoners van de Lingewijk en de arbeiders van de werkverschaffing verstrekten men elke middag warme maaltijden. Een portie kostte 10 à 13 cent, terwijl een enkeling zich de prak van 22 à 25 cent kon veroorloven. In het begin kwamen er wel over de honderd hongerigen op af, maar al snel bekoelde de animo buitengewoon: het "vreten" was ongenietbaar. Een andere nevenfunctie, tot 1954, was tijdens verkiezingen die van stemlokaal.

Begin 1965 verhuisde de operationele dienst van dit vak naar de Benedenstad. De Bescherming

Bevolking huurde de begane grond gedurende zeven maanden van dat jaar voor de stalling van drie BB-brandspuiten. Het achterste gedeelte werd tot november 1967 in beslag genomen door een veegwagentje van de Reinigingsdienst.

Daarna werd de begane grond een half jaar verhuurd aan het naburige garagebedrijf. Vervolgens kwam het weer in gebruik bij de brandweer die er materialen opsloeg. De jeugdbrandweer zat er van 1977 tot 1984. Toneelvereniging Hok Pok, die voorheen in de kazerne aan de Dalemstraat zat, kreeg in 1986 de sleutel en verbouwde het pand in 1988 aan de binnenkant. Sinds 1995 dient het als atelier van de kunstenares Elly Veelenturf.

De zolder werd van 1963 tot 1980 gebruikt voor de opslag van gamellen door het 'voedelevoorzieningsin- en verkoopbureau' van het ministerie van landbouw en visserij. Van 1981 tot 1995 werd de ruimte benut als rampende-pot van het Rode Kruis. Hiervoor verbreedde men het luik aan de voorkant. Behalve dekens e.d. bevonden zich hier ook doodkisten.

Legervoertuigen bij het gebouw in de Lingewijk in mei 1945.

Belgische geallieerden worden in mei 1945 opgevangen in de kazerne in de Lingewijk op de hoek van de Theodorus Boomstraat en de W. de Vries Robbé-weg.

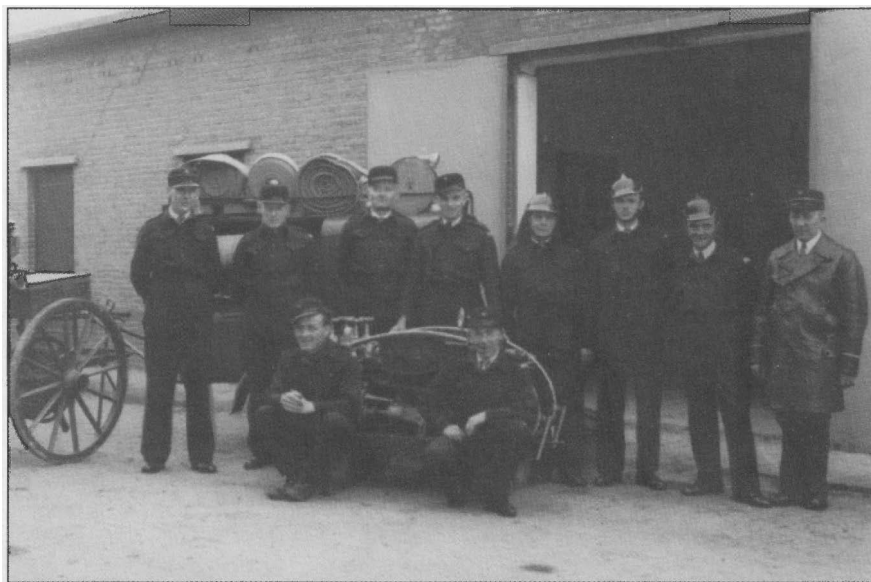
'Hier is sprake van een bijzonder enthousiaste groep'

De brandweer mag lang blijven in Uitbreiding West

Met twee grondbezitters aan de Timorstraat kon de gemeente in 1939 niet tot overeenstemming komen voor de aankoop van hun terrein. De tijd begon te dringen, want de aanbesteding was al geschied.

Tenslotte was F. Looijen jr., broer van eerdergenoemd raadslid, wel bereid, zij het ongaarne, een stuk terrein van zijn kruiwagenfabriek, de fa. J. van Gelderen, af te staan. Jammer genoeg voor de gemeente vroeg hij ruim het dubbele als mevrouw Van Arkel in de Lingewijk: f 10,- per m². De raad ging morrend akkoord.

Bij het bouwrijp maken bleek het terrein vol putten te zitten, die waren opgevuld met allerlei materiaal. Zonder zandaanvulling en aanpassing van de fundering kon er niet worden gebouwd. Looijen hield zich van de domme, zodat de gemeente voor de extra f 330,- opdraaide. Looijen bood nog aan de

Personeel en materieel van vak V bij het onderkomen in de Timorstraat in Uitbreiding West.

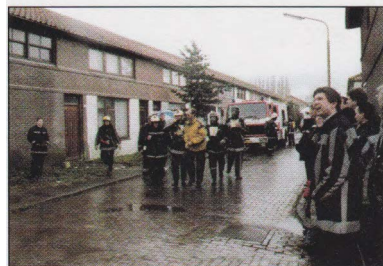
koop terug te draaien, maar dat was voor de gemeente geen optie.

Het bleek noodzakelijk de geplande fundering iets te verleggen, waarmee men gedeeltelijk op het terrein van Looijen kwam. Ook een deel van het gebouw zou over zijn eigendom uitsteken en voor een afscheidingsmuurtje was nu geen plaats. Bovendien zouden de ramen bij openen over zijn terrein komen. Looijen stond dit alles welwillend toe, zij het dat hij dit slechts wilde vastleggen met dien verstande, dat een latere eigenaar bezwaar mocht maken tegen de openzwaaiende ramen.

Geijtenbeek besepte in 1939 dat een niet onderheide fundering een risico op verzakking met zich meebracht, maar tilde daar niet zwaar aan. Zijn opvolger moest negen jaar later constateren dat de verzakking zich toch in ernstige mate had voorgedaan. Er moest alsnog een betonpaal à f 705,- de grond in.

Door reorganisaties waren in 1965 en 1968 al de vakken Lingewijk en Bovenstad vervallen. In juni van laatstgenoemd jaar zei raadslid G.H. Willemstein (PvdA) niet te kunnen begrijpen waarom vak West gehandhaafd bleef. De burgemeester antwoordde, dat hier sprake was van "*een bijzonder enthousiaste groep*", die op zeer verdienstelijke wijze meedeed aan wedstrijden.

Enkele leden van dit vak waren van professie verwarmingsmonteur. Dat kwam goed van pas in 1972, toen de kolenkachel plaats maakte voor gasverwarming. In 1977 verhuisde dit vak naar de Benedenstad. Het gebouw in West werd nog hetzelfde jaar afgebroken.

Oefeningen in West.

De groep West presenteert zich in 1948 op een oude stoomspuit uit 1910.

'Brandweermensen drinken koffie op ieder ogenblik van de dag'**Op weg naar één kazerne in de Schelluinsestraat**

Na de Tweede Wereldoorlog leek de uit 1939 daterende gedachte van verspreide locaties uit de tijd te zijn. Althans de inspecteur van het brandweerwezen wees de burgemeester daar in 1954 op.

Maar er was nog wel een Koude Oorlog. Volgens de inspecteur konden de vakken Bovenstad en Lingewijk beter niet onder de brandweer blijven vallen, maar dienden ze op te gaan in de Bescherming Bevolking. De praktijk was immers, dat de Benedenstad en de Vlietlaan bijna steeds overal in de gemeente als eerste ter plaatse waren.

Nieuwjaarsrepectie in 1971: de brandweer komt onder leiding van commandant H. van Wingerden de familie Van Rappard een goed nieuwjaar wensen. In zijn nieuwjaarsrede pleitte de burgemeester voor een nieuwe accommodatie voor de brandweer.

De tragere vakken liepen dan maar in de weg. Dat was niet goed voor het moreel en ook waren bij opheffing van een paar vakken besparingen mogelijk. Uitbreiding West had nog wel toegevoegde waarde door de aanwezigheid van diverse industrieën.

De leiding van de brandweer schaarde zich achter dit advies en kwam met de BB tot overeenstemming aangaande de overname van het personeel en

materieel van twee vakken. Het college besloot echter *"na ampele overweging"*, waarschijnlijk inzake de gevoelige kwestie van het *"afdanken"* van personeel, de bestaande organisatie te handhaven. Alle gebouwen bleven dus in gebruik.

Dit neemt niet weg dat Van Rappard op den duur wel degelijk de toenemende huisvestingsproblemen onder ogen zag. In het zogenaamde 'Resumé van enige feiten en cijfers over 1970, behorende bij de nieuwjaarsrede van

de burgemeester van Gorinchem' stond in onverbloemde bewoordingen het volgende:

"De huisvesting van de Gorinchemse brandweer in alle vakken bezorgt een ieder die met deze accommodaties te maken heeft, nare gedachten. De accommodaties zijn zo schamel, dat de brandweerlieden het hele jaar moeten ploeteren en puzzelen willen zij de beschikbare ruimten zoveel mogelijk leefbaar houden. Er bestaat een ernstig tekort aan voldoende ruimte tot het bieden van enige gelegenheid tot ontvangst van personen, het doorpraten van bepaalde plannen, het inzien van vakliteratuur, het geven van cursussen."

Het college stelde de raad in juni 1970 voor f 23.500,- te voteren voor het maken van een schetsontwerp voor een gecombineerd gebouw in de Kom van de Schelluinse Vliet voor politie en brandweer, die beiden een regionale functie zouden krijgen. Met algemeen enthousiasme ging de raad akkoord.

Al snel bleek dat die regionale organisaties nog ver weg waren. In 1979 en 1980 diende de brandweercommandant nota's in, waarin hij pleitte voor een centrale locatie voor uitsluitend de brandweer. Steeds meer bleek dat de bestaande decentrale posten bij een uitruk communicatieproblemen hadden.

De Dalemwal, ter hoogte van het complex van de BB wees de brandweer af, omdat de aanrijtjiden daar niet mee gegarandeerd waren. De Kom van de Schelluinse Vliet zou veel beter zijn.

De Centrale Post in de Schelluinsestraat.

De garage van Van Mill in 1965.

Burgemeester L. Vleggeert gaat op de stoomspuit vanaf de Grote Markt op weg naar de nieuwe brandweerkazerne aan de Schelluinsestraat.

Burgemeester Vleggeert en commandant Mart de Grunt laten zich naar boven hijzen bij de opening van de kazerne aan de Schelluinsestraat.

Schelluinsestraat

Op 8 februari 1984 had de burgemeester een gesprek met de directie van Automobielbedrijf Van Mill B.V. over de eventuele overname van de vrijgekomen garage van de onder dezelfde directie staande Gorcumsche Auto Centrale Garage N.V. aan de Schelluinsestraat 7. Ook deze locatie vond de brandweercommandant desgevraagd *"zeer geschikt"*.

De raad besloot in maart 1984 het uit de jaren 1962-1965 daterende pand aan te kopen voor f 815.000,-, waarbij het achterste gedeelte bestemd was voor gemeentewerken. De gebouwen in de stad zouden dus leeg komen. Volgens wethouder M. Salet (PvdA) braken nu gouden tijden aan voor talloze bandjes en jeugdclubs die ruimte zochten.

De aannemers Phielix en Kreukniet en loodgieter-installateur Zillig, die tevens lid van de brandweer waren, verzochten de noodzakelijke verbouwing met uitsluiting van anderen te mogen doen. Dit zou voordelen bieden boven een openbare aanbesteding, want zo was de verbouwing mede door allerlei leden van het brandweerkorps uit te voeren. Deze zouden dat gaarne kosteloos willen doen als drie van hun collega's gezamenlijk aannemer waren. In mei besloot de raad in die zin, ten bedrage van f 870.000,-.

Met deze accommodatie konden men volgens burgemeester L. Vleggeert de eerstkomende twintig jaar vooruit. Hij voegde eraan toe, dat de ingerichte bar functioneel zou zijn: *"Brandweermen-sen drinken bij voorkeur koffie op ieder ogenblik van de dag."*

De opening vond plaats op 8 december. De burgemeester trok met de stoomspuit van het stadhuis naar de kazerne. Met behulp van een die dag overgedragen

ladderwagen steeg hij naar een hoogte van 30 meter, waar hij een vreugdevuur ontstak.

De brandweer was in 1980 al in de Schelluinsestraat terecht gekomen, toen in mei van dat jaar een grote schuimbluswagen (crashtender) zou worden afgeleverd. In de voorhanden zijnde posten was geen ruimte voor dit extra voertuig. De raad keurde in augustus 1979 goed, dat een gedeelte van het uit 1965 daterende pand Schelluinsestraat 39 voor dit doel zou worden gebruikt en dat er voor f 12.000,- een scheidingswand kwam.

Dit berekende men door aan de Regionale Brandweer Zuid-Holland-Zuid, want de crashtender was een regionale voorziening.

De rest van het pand was in gebruik als busgarage. Met de opening van de nieuwe kazerne verhuisde ook de 'crashtender' daar naartoe.

Lanceerplaats

Een bijzondere plaatsgebonden voorziening voor de brandweer was de 'lanceerplaats' voor het rubberen blusvaartuig. Dat was een van Rijkswaterstaat in beheer en onderhoud gekregen bootje met buitenboordmotor en blusvoorziening. Sinds 28 januari 1971 moest de boot optreden bij branden op de rivier tussen Vuren en Werkendam. De boot reed men op een trailer achter een brandweerwagen naar de plaats waar hij te water werd gelaten. De betreffende betonnen helling, aangelegd door en in beheer bij Rijkswaterstaat, was gelegen Buiten de Waterpoort.

Ook in Dalem achter café 'In de Ploeg' lag zo'n lanceerplaats. Sinds de opkomst van duwbotten bleek het varen met het lichte bootje meer en meer een gevaar voor de bemanning. Na een 'narrow escape' stelde de brandweercommandant het vaartuig buiten gebruik op 15 februari 1977. Via Rijkswaterstaat droeg men het bootje op 25 juli 1978 over aan de gemeente Zwijndrecht. De lanceerplaatsen liggen er nog.

Het rubberbootje waarmee de brandweer calamiteiten te water te lijf moest gaan.

De laatste rit vertrekt uit de Schelluinsestraat, april 2001.

'De brandweer kan met een gerust hart vertrekken'

De bouw van een nieuwe, beter bereikbare brandweerkazerne

Op dinsdagmiddag 15 februari 2000 verzamelde zich naast de Gorcumse Lingebrug een opgewekt gezelschap om de eerste handelingen mee te maken, die moesten leiden tot de bouw van een nieuwe brandweerkazerne in Gorinchem.

Op de verhitte bouwmarkt was het even niet gelukt voor die dag een heistelling te organiseren, waarmee een eerste paal in de grond kon worden geslagen. Maar het oogde niet minder feestelijk toen burgemeester Piet IJssels en brandweercommandant Dick Bosch in het bakje van de ladderwagen naar boven gleden om een doek voor een groot bord weg te trekken, waarop de bouw werd aangekondigd.

Brandweercommandant Dick Bosch krijgt op 15 februari 2000 de artist impression van de nieuwe kazerne in het stadhuis aangeboden.

Burgemeester IJssels en brandweercommandant Bosch verrichten de starthandeling voor de bouw van de kazerne.

De feestvreugde werd nog verhoogd, toen direct na deze officiële starthandeling ballonnen uit een metershoge champagnefles werden losgelaten en vuurwerk ontbrandde. Even tevoren was in het Gorcumse stadhuis al in welgekozen bewoordingen duidelijk gemaakt dat hiermee een belangrijke stap werd gezet om Gorinchem *"weer een stukje veiliger"* te maken en dat de stad voor de brandweer *"aanzienlijk beter bereikbaar"* zou worden. Vervolgens was het gezelschap in het spoor van een oude brandweerauto naar de bouwlocatie getogen.

Het bakje waarin de burgemeester en de commandant die middag naar boven gleden, was in wezen vijf jaar eerder in gang gezet. Toen werd na uitgebreide discussies duidelijkheid geschapen over de structuur van de brandweer. Op 17 maart 1995 was in een convenant vastgelegd dat gemeentelijke, grotendeels vrijwillige brandweerorganisaties het hart zouden blijven van de brandbestrijding in Nederland. Zonder rumoer was dat overigens niet gegaan. Als uitvloeisel van het landelijke project 'versterking brandweer' was aanvankelijk het idee geopperd dat gemeentelijke brandweren zouden opgaan in een regiokorps.

Dit voornemen had veel stof doen opwaaien. Gevreesd werd dat een dergelijke ontwikkeling zou leiden tot het verdwijnen van de vrijwillige brandweerorganisaties ten gunste van een regionaal beroepskorps. Dat werd niet de juiste oplossing geacht: de eigen brandweer, zo werd in het convenant vastgelegd, moest blijven. Wel werd - met het oog op de gevarenrisico's - een landelijke zorgnorm opgesteld, waaraan brandweerorganisaties moesten voldoen *"om op doeltreffende en doelmatige wijze hun taken te kunnen uitoefenen"*.

Deze zorgnorm stelde voorwaarden aan de snelheid waarmee de brandweer na een alarmmelding kon uitrukken en vervolgens hulp kon bieden, wanneer objecten in brand stonden. De norm hield in dat het één minuut zou mogen duren om het brandweerpersoneel te alarmeren, waarna dit in drie minuten in de kazerne aanwezig zou moeten zijn. Daarna moest de brandweer in maximaal tien minuten bij de brand kunnen komen.

Voor objecten met een hoger brandrisico, zo was bepaald, diende de brandweer nog sneller ter plaatse te zijn. Dan ging het om bejaardentehuizen, ziekenhuizen, gezinsvervangende tehuizen, oude, vaak slecht bereikbare en uit

De bouw begint.

Brandweer komt 350 maal per jaar in actie

De Gorcumse brandweer wordt circa 350 maal per jaar gealarmeerd. In bijna tweederde van de gevallen gebeurt dat voor branden, in andere gevallen wordt een beroep op het korps gedaan om hulp te verlenen of voor kleine incidenten.

Verder worden jaarlijks zo'n zestig bouwaanvragen op hun brandveiligheid getoetst en een groot aantal preventiecontroles uitgevoerd. Daarnaast wordt aan diverse organisaties en instellingen voorlichting gegeven.

Het korps houdt ongeveer vijftig maal per jaar oefenavonden en volgt verder speciale trainingen en (bijscholings)cursussen. Naast de brandbestrijding en hulpverlening binnen de gemeente Gorinchem wordt eveneens deelgenomen aan de regionale rampenbestrijding.

preventief oogpunt matig onderhouden bebouwing en plaatsen waar veel mensen aanwezig zijn, zoals disco's of theaters. Met name de binnenstad van Gorinchem bevat veel van dergelijke objecten.

Startnotitie

De nieuwe eisen waren voor het gemeentebestuur aanleiding een 'startnotitie' te laten maken, waarin de noodzaak om tot een nieuwe brandweerkazerne te komen werd onderbouwd en waarin voorstellen zouden worden gedaan voor een geschikte locatie. Dat had ook alles te maken met de ontwikkeling van de stad.

Toen de brandweerkazerne in de Schelluinsestraat in gebruik werd genomen kon er nog vanuit worden gegaan dat Gorinchem zich na een eerste uitbreiding in het oosten verder zou ontwikkelen in noordelijke richting. In die visie bevond de kazerne zich in de Schelluinsestraat op een centrale plaats.

Maar in de jaren negentig werd duidelijk dat verdere stadsuitbreiding voornog niet in het noorden, maar in het oosten zou plaatsvinden, zoals in provinciale streekplannen werd vastgelegd. Voor de brandweer betekende dit dat moest worden bekeken hoe in deze nieuwe situatie aan de zorgnorm kon worden voldaan.

In de startnotitie werd geconcludeerd dat de excentrische ligging van de brandweerkazerne in de Schelluinsestraat leidde tot veel tijdverlies. Als gevolg van verkeerscongesties was het praktisch dat het personeel, dat voor een belangrijk deel in Gorinchem-Oost of de binnenstad woonde of werkte, er eerder vijf of nog meer minuten over deed om daar in de kazerne te komen.

De ligging was ook oorzaak van lange rijtijden naar brand of ongevallen. Het ontbreken van een goede Oost-Westverbinding speelde de brandweer voortdurend parten en leidde tot "*onaanvaardbare vertragingen*". Bovendien was het nog eens zo dat snelheidsremmende maatregelen in straten, wegen en woonerven de vaart er ook niet inhielden.

Berekeningen maakten het duidelijk: een vanuit de Schelluinsestraat opererende brandweer kon lang niet overal in de stad binnen de gestelde tijd aanwe-

zig zijn. Slechts een kwart van de stad kon maar op tijd worden bereikt. Wanneer een nieuwe Lingebrug, waarvoor in die tijd plannen werden ontwikkeld, als Oost-Westverbinding gereed zou zijn, zou de situatie wel verbeteren, maar ook dan zou nog niet kunnen worden voldaan aan de normen.

De toenmalige brandweercommandant Mart de Grunt, die deze functie van 1982 tot 1998 uitoefende, sprak hierover bij diverse gelegenheden zijn veront-rusting uit, onder meer in het jaarverslag van de gemeente Gorinchem over 1995. Hij legde dan uit dat het geen overbodige luxe was om aan de alarmbel te trekken.

"Het dilemma van een brandweer is, dat je overal op voorbereid moet zijn," zei hij in het jaarverslag. "Wanneer komt iets? In dat geval kunnen we niet snel genoeg ergens zijn. Maar intussen heeft dan een andere afdeling van de gemeente dorpels in straten gelegd of wegversmallingen aangebracht om de verkeersveiligheid te verhogen. Dat botst met onze belangen. Het scheelt ons kostbare tijd. Ja, zeggen ze dan, hoeveel keer moeten jullie nu helemaal in die straat zijn? Zijn jullie niet te overijverig? Dat is het probleem. Je weet het niet. We weten nooit wat en wanneer iets gebeurt. Maar als het gebeurt en je bent te laat krijgen wij het op ons dak."

Alternatieven

Bij het bedenken van nieuwe plannen werden in de startnotitie verschillende alternatieven overwogen. Was het niet mogelijk de kazerne in het westen van Gorinchem te handhaven en een 'dislocatie' aan de andere kant van de stad te vestigen, waar brandweervoertuigen konden worden gestald? Was het een oplossing om op de bestaande plaats beroepskrachten voor de eerste uitruk in te zetten, die dan dag en nacht in de kazerne aanwezig zouden zijn?

Het waren misschien oplossingen, maar ze waren te kostbaar, zo werd vastgesteld. In Gorinchem-Oost zou dan moeten worden geïnvesteerd in dure voertuigen, maar ook in personeel. En wanneer beroeps voor de eerste uitruk paraat moesten zijn, zou dat om circa veertig personen gaan, die in wisselende dag-, avond- en nachtdiensten paraat zouden moeten zijn.

De nieuwbouw krijgt vorm.

Voor hun permanente verblijf zou de bestaande kazerne ook nog eens moeten worden aangepast. In de toekomst moest wellicht niet worden uitgesloten dat het die kant zou opgaan, maar op de korte termijn bood het hoe dan ook geen soelaas: er moest immers zo snel mogelijk aan de zorgnorm worden voldaan.

De conclusie was dat *"één centrale brandweerkazerne voor Gorinchem als de enige oplossing voor de geconstateerde tekortkomingen op het gebied van de aanrijtijden beschouwd moet worden."* En: *"De nieuwe kazerne zal op een centraal gelegen plaats gerealiseerd moeten worden."*

Samenwerking

In de startnotitie werd verder aangegeven dat de kosten, die met de bouw van een nieuwe brandweerkazerne waren gemoeid, konden worden gespreid door samenwerking te zoeken met andere functies en disciplines. Zo stalde de Rode Kruis Kolonne al materieel voor de rampenbestrijding in het gebouw aan de Schelluinsestraat. Dat zou een partner kunnen zijn. Verder werden de mogelijkheden overwogen het ambulancevervoer, de GGD, de politie en de centrale werkplaats van de buitendienst van de gemeentelijke sector Stadsbeheer een plaats op een nieuw complex te geven.

"Het is verstandig bij de keuze van een locatie ook mogelijke ontwikkelingen in de toekomst in de beschouwingen te betrekken," werd in de startnotitie opgemerkt. *"Voorkomen moet worden dat op termijn wederom nieuwbouw gepleegd moet worden, omdat nieuwe ontwikkelingen op de nu nieuw te kiezen locatie niet gevolgd kunnen worden."* Daarbij werd ook gerefereerd aan de mogelijkheid dat de Gorcumse brandweer ooit zou kunnen uitgroeien tot een beroepsorganisatie.

In de notitie werd eveneens berekend hoeveel ruimte er nodig zou zijn voor een nieuwe kazerne, waarin ook andere disciplines zouden worden ondergebracht. *"Een brandweerkazerne voor een gemeente als Gorinchem vergt inclusief de ambulancedienst een grondoppervlak van 1.600 meter aan stallingsruimten en technische ruimten. Daarnaast is er ook kantoorruimte en instructieruimte nodig. Deze ruimten behoeven niet op de begane grond gesitueerd te worden. Het is raadzaam bovendien rekening te houden met de*

De nieuwbouw vordert.

mogelijkheid dat er in de toekomst ook een kleine beroepskern huisvesting moet kunnen krijgen."

"Voor de GGD," zo werd verder geschreven, "is ruimte nodig voor het stallen van de ambulances en kantoor- en verblijfsruimte voor het personeel. Deze ruimte kan ruwweg geschat worden op 600 m2 en kan op de verdieping(en) gesitueerd worden. Indien het Rode Kruis besluit mee te gaan in deze ontwikkeling zal daarvoor ook nog stallingsruimte nodig zijn met aanvullend nog administratieve- en instructieruimten. Aanpalend aan de kazerne zal er voldoende parkeerruimte beschikbaar moeten zijn voor het parkeren van de auto's van vrijwilligers tijdens uitrukken en oefeningen. Ook zal er rekening gehouden moeten worden met de inrichting van een oefenplaats voor de hulpverlening."

Locaties

In de startnotitie werden vier locaties *"in beginsel"* geschikt geacht als centraal gelegen plaats voor een nieuwe kazerne. Genoemd werden het terrein aan de Stationsweg tussen de garage van Van Mill en de spoorwegovergang, het voormalige kantoor van De Vries Robbé aan de W. de Vries Robbéweg, de locatie Hazenleger aan de Arkelsedijk, waarop de bouwmarkt Gamma een vestiging had, en de kop van het terrein Linge II aan de Spijksedijk.

De opstellers van de notitie gaven daarbij de voorkeur aan nieuwbouw op de kop van Linge II, ten noorden of ten zuiden van de toekomstige Oost-West-verbinding. Het terrein van de Gamma was volgens hen een goed tweede alternatief. De vraag was toen voor welke zijde van de Linge uiteindelijk zou worden gekozen. Op 29 augustus 1996 stelde de gemeenteraad een krediet van 250.000 gulden beschikbaar om dat te onderzoeken en de plannen voor een nieuwe brandweerkazerne voor te bereiden.

CV Lingebrug

Het college van B. en W. ging vervolgens op zoek naar een locatie die zich - dat was duidelijk - hoe dan ook in de directe nabijheid van de nieuwe Lingebrug zou bevinden. Omdat de locaties binnen het werkgebied van de CV Lingebrug vielen, werd het logisch geacht deze CV, waarin de gemeente Gorin-

chem en Heijmans Projectontwikkeling (later Heijmans Vastgoed) als behorend vennoot samenwerkten met het oog op de bouw van de brug, in de ontwikkeling te betrekken.

Heijmans besteedde deze ontwikkeling vervolgens uit aan Smitshoek Projectmanagement uit Nieuwegein, al bleef het bedrijf er via de CV Lingebrug nauw bij betrokken. Heijmans Bouw uit Eindhoven werd als aannemer aangesteld, dat weer onderaannemers (installateurs) uit Gorinchem en de regio uitkoos. De combinatie ging direct op zoek naar mogelijkheden om de opstallen en erfpachtsrechten van gronden in de omgeving te verwerven. Op 18 december 1996 besloot de raad over te gaan tot de verwerving van de erfpachtsrechten en opstallen.

Ruim een half jaar later, in juli 1997, werd vervolgens aan acht architectenbureaus gevraagd ideeën te presenteren voor de nieuwbouw van de kazeme. Twee architecten werden daarna uitgenodigd een globaal schetsplan te ontwerpen. Een ontwerpgroep, waarin de brandweercommandant, vertegenwoordigers van de gemeentelijke sector ruimtelijke en economische ontwikkeling, Heijmans en de externe projectmanager C.J. Smitshoek zaten, was unaniem van mening dat architect Rob Ligtvoet van het architectenbureau Kraaijvanger Urbis BV uit Rotterdam *"de problematiek ten aanzien van het logistiek concept binnen een brandweerkazeme in de basis het best benadert."*

Architectuur

Ligtvoet stond daarbij voor de opgave *"een voorziening te ontwerpen die een traditionele kerntaak van de overheid representeert, maar tegelijkertijd een bij uitstek utilitair gebouw is". "Een gebouw dat onderdak zou geven aan gespecialiseerde, met de modernste technologie uitgeruste teams die elk moment van de dag razendsnel op pad moeten kunnen. Dit logistieke feit bepaalt zowel de interne organisatie als de locatie van een kazeme in het stedelijk weefsel,"* schreef hij.

De bouwers bereiken de top.

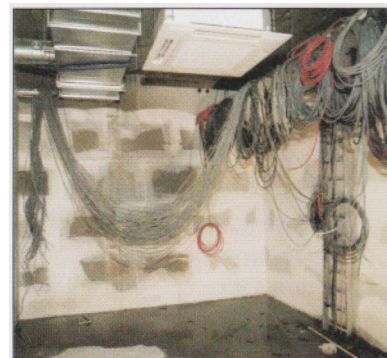
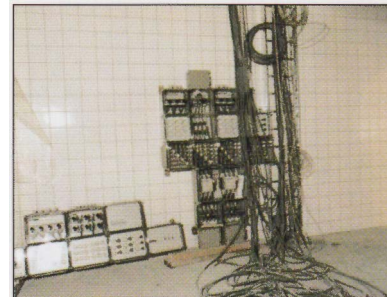
Deze randvoorwaarden bepaalden ook het programma van eisen van de brandweerkazeme die Ligtvoet ontwierp. De bijzondere betekenis van de kazeme vroeg in zijn ogen een herkenbare 'corporate identity', maar het garage-achtige karakter dat aan het gebouw eigen is bemoeilijkte het vinden

van een duidelijk herkenbaar beeld. Dit telde temeer, omdat de traditionele toren, nodig voor het schoonmaken van de brandslangen en vaak ook als klimwand in gebruik, niet langer nodig is.

Ligtvoet loste dit op door in de vorm van een koepel te refereren aan een brandweerhelm. Dankzij de koepel kreeg het gebouw een eigen identiteit die het herkenbaar en vertrouwd maakt. De koepel domineert een van de twee bouwdelen waaruit het ontwerp werd opgebouwd. Dit karakteristieke deel heeft de vorm van een halve cirkel en biedt onderdak aan de verblijfsfuncties van het brandweerpersoneel. Of zoals het werd neergeschreven: *"Het bevat van de buitenwereld afgescheiden rustige ruimtes die bewust zijn bedoeld om het personeel psychisch bij te laten komen van de niet zelden moeilijke ervaringen bij het werk. Onderdeel van dit bouwvolume is het bedrijfsrestaurant dat van een ruim, maar van de straat niet zichtbaar dakterras is voorzien."*

Behalve dat de koepel refereert aan een oude brandweerhelm, werd zo ook een relatie gelegd met het monumentale, ronde gebouw dat sinds 1940 op deze plaats stond: de Rotonde. Dit was de ontvangstruimte van de voormalige De Vries Robbé, het staalconcern dat - met op het hoogtepunt 4.000 werknemers - tientallen jaren de kurk was waarop de stad sociaal en economisch dreef. De Rotonde werd ontworpen door de Amsterdamse architecten Merkelbach en Karsten en was op de plaats waar de brandweerkazerne kwam samen met een schaftlokaal jarenlang een gezichtsbepalend gebouw. Toen de Lingebrug werd aangelegd werd het naar de overkant van de Linge verplaatst, waar het dienst doet als kantoor.

Het tweede bouwdeel dat Ligtvoet schetste, sluit aan bij het eerste en bevat voornamelijk garages. Het architectenbureau: *"De interne organisatie vloeit voort uit de ligging: de kazerne grenst aan de Arkelsedijk die de snelste ontsluitingsroute vormt. Om te voorkomen dat de brandweerwagens deze weg via een oplopend talud zouden moeten bereiken, is het hele gebouw 'opgetild'. De brandweerwagens zijn op de tweede laag ondergebracht, nagenoeg op het niveau van de Arkelsedijk die ze snel kunnen bereiken. Eronder in de plint werden parkeerplaatsen voor personenauto's gesitueerd die via de andere zijde zijn ontsloten."*

De nieuwe technische ruimten worden ingericht.

Het materieel

De Gorcumse brandweer werkt met modern en goed geoutilleerd materieel. In mei 2001 kon het korps beschikken over:

- 2 tankautospuiten*
- 1 lagedruk autospuit met pompelpomp*
- 1 ladderwagen van 30 meter*
- 1 waterongevallenwagen*
- 2 dienstauto's*
- 1 verbindingscommandowagen*
- 1 personeel/materieelwagen*
- 1 aanhanger met stroomaggregaat*
- 1 poederaanhang*
- 1 motorspuitaanhanger*
- 4 overmaatse vaten*

Daarnaast is er regionaal materieel:

- 1 schuimblusbak*
- 1 hulpverleningswagen*
- 2 haakarm voertuigen*
- 1 container met 2800 m' 6" slangen*
- 1 container zwaar hulpverleningsgereedschap*
- 1 container combi-bak, pomp en slangen*
- 1 container THV opl.*
- 1 container THV basis*
- 1 pompelpompaanhanger*
- 1 veerpont annex blusboot 'Gorinchem VI'*

"De twee delen zijn duidelijk van elkaar onderscheiden," werd vervolgd. "De verblijfsruimtes steken niet alleen door de koepelvormige bekroning, maar ook door de ramen die als gaten in de gevel zitten af tegen het overwegend transparante garagedeel. Toch is de kazerne onmiskenbaar één gebouw. Dat komt niet alleen door de onder het hele complex doorlopende plint en de uniformiteit in verdiepingshoogte, maar ook door het consequente materiaalgebruik."

Arkelsedijk

Hoe de garage er uit zou moeten zien, was uiteindelijk duidelijk, maar waar de garage precies zou komen te staan was, voordat deze beschrijving werd gegeven, nog een onderwerp van discussie. Niet voor de brandweer overigens. Voor commandant De Grunt was dat al snel duidelijk: het Gamma-terrein. *"Gezien het feit dat locatie Linge II pas over enkele jaren beschikbaar is en de locatie Hazenleger thans vrij is en beide locaties aan de te stellen voorwaarden voldoen, verdient de locatie Hazenleger, verwijzend naar de omstandigheden met betrekking tot de Zorgnorm, de voorkeur,"* schreef hij in 1997. Hij voegde er wel aan toe: *"Voor beide locaties geldt echter dat een aanpassing van infrastructuur met name voor de toerit/uitrit noodzakelijk is."*

De ontwerpgroep kon die gedachtengang volgen. Hoewel de door Ligtfoot getekende schetsontwerpen beide aan de gestelde eisen voldeden en aan beide zijden van de Linge konden komen te staan, werd het ontwerp voor het Gamma-terrein *"iets markanter"* gevonden. Een verdere sterkte-zwakte-analyse leidde er toe dat de CV Lingebrug een *"lichte voorkeur"* voor die locatie had. Daarbij kwam dat op de locatie ten oosten van de Linge het langer - tot medio 2000 - zou duren voordat er zou kunnen worden gebouwd. *"Daarmee moeten tot die tijd de risico's worden aanvaard van het niet in voldoende mate beantwoorden van de zorgnorm,"* aldus werd aan het college van B. en W. gerapporteerd. Dat hakte de knoop over de locatie door en besloot de raad voor te stellen op de locatie aan de Arkelsedijk nieuw te gaan bouwen. Bekend was al dat de GGD en de ambulancedienst ook in de nieuwe kazerne onderdak zouden vinden.

Op 27 mei 1999 nam de gemeenteraad een 'voorbereidingsbesluit t.b.v. nieuwbouw brandweerkazerne aan de Arkelsedijk'. Lang praatte de raad er

niet over. Mevrouw F.M. den Toom - 't Hart (AOV) zei het een *"uitstekende locatie"* te vinden en sprak over *"een schitterend gebouw"*. Ze vroeg nog wel *"uw speciale aandacht voor de leefbaarheid in de koepel"*. Want: *"op onze brandweerlieden moeten we extra zuinig zijn."*

Ook PvdA-raadslid D.H. Dietz sprak over *"een prima plaats"*, maar vroeg extra aandacht voor het uitrusten van de brandweer op de dijk, *"zeker gelet op de aanwezigheid van kinderen die, als er een sirene begint te loeien, natuurlijk meteen naar boven hollen, de dijk op."*

Burgemeester P. IJssels merkte in dit verband op dat *"uiteraard rekening zal worden gehouden met de bruikbaarheid en de leefbaarheid van de ruimten"*. *"Over de uitrustmogelijkheden zal zorgvuldig overleg worden gevoerd met de brandweercommandant. Overigens zal de brandweer niet altijd met loeiende sirene uitrusten. Ik kan mij voorstellen dat daarvan met name 's nachts zal worden afgezien. Per slot van rekening liggen er ook woningen in de nabijheid,"* zei hij, voordat de raad *"zonder hoofdelijke stemming en conform het voorstel"* besloot.

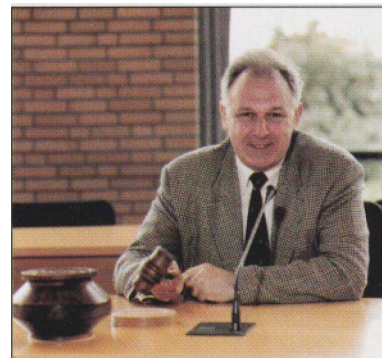
Ruim een half jaar later, op donderdag 27 januari 2000, nam de gemeenteraad de beslissing over het 'krediet bouw brandweerkazerne', een totale investering van inmiddels ruim 12 miljoen gulden. De raadsleden maakten er ditmaal zelfs geen woord aan vuil. Die avond werd uitputtend gediscussieerd over bestuurlijke perikelen bij het Werkvoorzieningsschap in Gorinchem, die later een bestuurlijke crisis in het gemeentebestuur zouden inluiden, maar de brandweerkazerne was een hamerstuk.

Of zoals de notulen over dit agendapunt luiden: *"Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt conform het voorstel van burgemeester en wethouders besloten."* Wel wendde burgemeester IJssels zich, nadat hij de klap met de hamer had gegeven, tot de vele brandweerlieden die zich deze avond naar het stadhuis hadden gespoed. *"De brandweer kan met een gerust hart vertrekken,"* sprak hij met een zwierige armzwaai naar de publieke tribune.

Op die publieke tribune slaakte in ieder geval één man na die woorden *"een zucht van opluchting"*: brandweercommandant Dick Bosch die inmiddels

Commandant Dick Bosch komt als Sintertklaas met de blusboot op 1 december 2000 naar de nieuwe kazerne ter gelegenheid van het bereiken van het hoogste punt.

Burgemeester IJssels geeft de beslissende klap met de hamer: de nieuwe garage kan worden gebouwd, januari 2000.

De Grunt in 1998 was opgevolgd. Het vooruitzicht eindelijk uit de Schelluinsestraat te kunnen verhuizen zou volgens hem de *"bereikbaarheid en dus de veiligheid van Gorinchem"* zeer ten goede komen.

"We zitten daar zo ongeveer in een fuik," verklaarde hij, toen het besluit was genomen. *"Door het almaar drukker verkeer en door de toename van het aantal verkeersbelemmeringen, zoals rotondes, paaltjes, wandelpromenades en dergelijke, kunnen we steeds moeilijker opereren. Dat speelt ons niet alleen parten bij het uitrukken, maar ook voor de vrijwilligers wordt het steeds lastiger bij de kazerne te komen. In de Westwagenstraat zijn bijvoorbeeld paaltjes op de stoep gekomen. Mooi hoor, maar voor ons zijn het ondingen. Als vrachtwagens goederen lossen kon je er vroeger nog wel langs met de auto, maar nu moet je wachten. Dat komt de snelheid niet ten goede en iedereen weet dat we het bij de brandweer daarvan moeten hebben."*

Het bouwteam van de brandweer. Staand van links naar rechts: Gijs Kouvelt (voorzitter), Hennie de Groot, Joop Neuschwanger en Jack Blom. Zittend: Erik van Aartrijk en Leo de Waal. Herman Sangers ontbreekt op de foto.

De uitwerking

Het inrichten en ontwerpen van een brandweerkazerne stelt hoge eisen. Het is niet zomaar een gebouw, maar vanwege het bijzondere karakter is het, net zoals bijvoorbeeld bij de bouw van een ziekenhuis, belangrijk dat alles past. Dat maakt de inbreng van de brandweer zelf cruciaal.

Voor de Gorcumse brandweer was dat reden een eigen bouwteam te formeren dat de hele bouw zou gaan begeleiden. Dat bestond uit Gijs Kouvelt die als eerste officier voorzitter was, en de vrijwilligers Joop Neuschwanger, Erik van Aartrijk, Hennie de Groot, Jack Blom, Leo de Waal en Herman Sangers. In de ontwerpfasen vergaderde dat team veelvuldig met de bestektekeningen op tafel. "Door elke hoek van het gebouw hebben we ons heengeworsteld," aldus Kouvelt. "De vraag was steeds: is dit handig voor ons? Kan het beter?"

Het was een tijdrovend proces, waarbij vooral in het begin in de specifieke inrichting veranderingen werden aangebracht. "Maar langzamerhand begon het zich uit te kristalliseren," zegt Kouvelt die tijdens de bouw verreweg zijn meeste tijd besteedde aan de begeleiding van de aannemer en de installateurs. "En uiteindelijk hadden we het idee: dit past als een handschoen. Iedereen had er een goed gevoel bij, ook de manschappen die tijdens de bouw een paar keer werden rondgeleid. Je hoorde van alle kanten: dit is het wel, heel functioneel, hier kun je alleen maar met plezier werken."

Zo kwam een gebouw tot stand, dat na de entree aan de Lingezijde op de begane grond van de koepel het kantoor van de GGD bevat. Op de eerste verdieping is ruimte gecreëerd voor de ambulancedienst. Daarboven, op de tweede verdieping, houdt de brandweer kantoor. Op de derde verdieping is een kantine ingericht.

Naast het ronde kantoorgebouw bevinden zich de uitrukruimten, waar ook het materieel staat opgesteld. Onderin, aan de kant van de Linge, is op de begane grond een parkeergarage ingericht, waar de vrijwilligers hun auto's kwijt kunnen. Bijzonder is dat ze een trap op moeten lopen om in de wagens plaats te nemen. Op de begane grond is verder een instructieruimte, die afgesloten kan worden van de rest van het gebouw. Buiten is er een oefenterrein voor hulpverleningsactiviteiten. Vanwege milieuvoorschriften mogen daar

De nieuwe hal wordt in gereedheid gebracht.

De garderobe voor uitrukkleding.

De pakkenruimte voor de duikers.

De uitrukruimte.

De nieuwe kantine op de bovenste verdieping onder de koepel.

geen blusoefeningen worden gehouden.

Op de eerste verdieping bevinden zich de uitrukgarage, een werk- en wasplaats, een garage voor rampenbestrijding en technische ruimten: een ademluchtwerkplaats, een slangenwerkplaats, een compressorruimte en een reparatiebrug. In het voorste gedeelte staan de ambulanceauto's opgesteld. Naast de uitrukruimte bevindt zich hier aan de kant van de Arkelsedijk ook de Centrale Post waar de incidenten worden gecoördineerd.

Op de tweede verdieping van het garagegedeelte is een ruimte opgehouwen voor het geval ooit een beroepsbrandweer nodig zal zijn. Door het plaatsen van tussenwanden kunnen dan eenvoudig slaapplekken - met ramen -

worden gecreëerd. In het kantoorgedeelte is een vergaderzaal voor 25 personen ingericht met een kaartenwand. Deze ruimte kan ook worden gebruikt als crisiscentrum voor het geval deze voorziening in het Gorcumse stadhuis niet gebruikt zou kunnen worden. "Het is een volledige backup van het stadhuis," verklaart Kouvelt.

Behalve dat zich op deze verdiepingen kantoren voor de brandweer bevinden, is hier ook het 'hart' van het gebouw, waar de datagegevens zijn opgeslagen, signalen worden doorgegeven en de omroepinstallatie is. Helemaal daarboven kan via een aparte trap nog de antennemast worden bereikt. "Maar die plek zullen buitenstaanders nooit betreden," aldus Kouvelt. Zelfs niet tijdens de officiële opening en de open dag voor het publiek, die op zaterdag 19 mei 2001 werden gehouden.

Het personeel

De Gorcumse brandweer bestond in mei 2001 uit 51 personen, waarvan 5 beroepskrachten. De personeelssterkte was toen: 1 commandant, 1 plaatsvervangend commandant, 2 officieren en 1 brandmeester (allen beroeps) en de vrijwilligers: 1 brandmeester, 3 onderbrandmeesters, 19 hoofdbrandwachten, 13 brandwachten 1e klas, 5 brandwachten en 5 aspirant brandwachten. Daarnaast kent het korps een jeugdbrandweer.

Het korps begin mei 2001. Voorste rij (v.l.n.r.): Alex Tukker, Truus Piket-Rijnders, Adrie Roozen, Danny Stevens, Nedim Arslan, Maria Har-dendood, Arjo Drok, Jan Vermeeren, Jeffrey Fakirmohamed, Patrick van Hoogenhuizen, Kees Teuling en Gijsbert van Pinxteren.

Middelste rij (v.l.n.r.): Erik van Aartrijk, Frits Zillig, Klaas van Kalkeren, Jisk Heystek, Henk Meijer, Mark Pauw, Ron Jansen, Wilbert de Boon, Jaap van Rooij, Jack Blom, Jacco van Dalen, Dimitri Topalidis, Ronald Baks, Ruud Piket, Tom Piket, Henry Venderbos, Hennie de Groot, Edo Jonker, Leo de Waal, Gerrit Vroegh. Dick Bosch, Herman Sangers, Bram Bosch, Gijs Kouvelt.

Achterste rij (v.l.n.r.): Tonny Schouten-de Boon, Rob Werkhoven, Ronald Erkelens, Goris Voor Den Dag, Remco Viveen, Jan Ottevanger, Bert Pellikaan, Martin Kouvelt.

Op de foto ontbreken: Toon Hagebeuk, Rien Kouvelt, Hans Marai, Rob van Mourik, Joop Neuschwanger, Louis Pennings en Koen Spruijt.

Bronnen

Archief gemeentebestuur

A. Tukker, Toeters en bellen, de
geschiedenis van de brandweer in
Gorinchem (Grave, 1998)

Colofon

Redactie:

Rien Robijns

Auteurs:

René van Dijk,
gemeentearchivaris
Rien Robijns

Fotografie en illustraties:

Erik van Aartrijk,
Foto van Aartrijk
Stadsarchief Gorinchem
Barend de Haan

Vormgeving en druk:

Snep Offset bv, Gorinchem

Uitgave:

Boek Concept Uitgevers
Gorinchem BV

Mei 2001

'De brandweer kan met een gerust hart vertrekken' is tot stand gekomen dankzij de medewerking van deze bedrijven;

Kraaijvanger • Urbis

bureau voor architectuur en stadsontwerp

Heijmans Bouw

Adviesbureau Wickerhoff bv Technische Installaties

Geïntegreerde en stand-alone beveiligingsoplossingen op het gebied van Safety en Security

- Brandmeld- en brandblusbeveiliging
- Ontruiming en alarmering
- Inbraak- en uitbraakbeveiliging
- Toegangscontrole
- Videobewaking, -observatie en archivering
- Alarmmanagement
- Openbare Meld Systemen

Robert Bosch B.V. Divisie Beveiliging
 Neptunusstraat 71 Postbus 502
 2130 AM Hoofddorp
 Tel.: 023-6654500 Fax: 023-6656100
 E-mail: beveiliging_vwb@bosch.nl bosch.com
 Internet: www.bosch.nl

Betrouwbaarheid in beveiliging

BOSCH

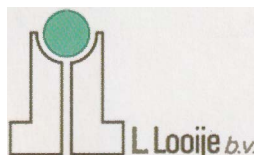

de koksmaat

Uw partner in bedrijfskeukens

Molenstraat 420 CV Gorinchem*

adviesburo voor bouwkonstrukties

De nieuwe brandweerkazerne is gerealiseerd door de CV Lingebrug, waarin Heijmans Vastgoed en de gemeente Gorinchem samenwerken.

erken.

In 'De brandweer kan met een gerust hart vertrekken' wordt een beeld gegeven van de manieren waarop de Gorcumse brandweer in de loop der eeuwen onder dak is gebracht.

Die geschiedenis begint in 1691, toen de aanschaf van twee brandspuiten van de hand van oud-Gorcumer Jan van der Heijden de vroedschap noodzaakte gebouwtjes in te richten om het nieuwe materieel te stallen. Sindsdien is de brandweer in alle delen van de stad met eigen ruimten aanwezig geweest.

Dit boekje is uitgegeven ter gelegenheid van de opening van de nieuwe brandweerkazerne op 19 mei 2001.